

1. Milyen keresztnévek bújtak el a következő mondatokban? Írd a vonalra őket!

a. A kislány szalad árkon bokron át.	Aladár
b. Lányé vagy fiúé ez a sapka?	Éva
c. A vödör ben cementet cipeltem.	Bence
d. Gilis ta mászott a járdán.	Tamás

2. Húzd alá, hogy a tőváltozatok közül melyik illik a mondatba!

- A lélektelen/lelketlen emberek bántják az állatokat.
- Az izgatott kislány éberen/ébren figyelte az éjszakai villámlást.
- A faluk/falvak kisebb lélekszámú települések.
- A bíró helyt/helyet adott az ügyvéd tiltakozásának.

3. Egészítsd ki a mondatokat az odailó szavakkal!

fáradtságot -fáradtságot, felelősek -felelősök, ízetlen-íztelen, gyorsak -gyorsok

- A vonatok általában **gyorsak**, bár néha a **gyorsok** késnek.
- A sok munka megérte a **fáradtságot**, szinte nem is érzek **fáradtságot**.
- A **felelősök** gyakran **felelősek**, ha nem mennek rendben a dolgok.
- Ugyanúgy nem szeretem az **ízetlen** tréfát, mint az **íztelen** ételt.

4. Írd le a szavak rokon értelmű megfelelőjét úgy, hogy csak a megadott magánhangzót tartalmazza az új szó!

eszes csak o-val: okos

kevély csak ö-vel: dölyfös

etet csak á-vel: táplál

nyaral csak ü-vel: üdül

5. A többjelentésű szavak szófaja minden jelentésben ugyanaz. Írj két mondatot, amelyekben a csillag főnév más-más jelentésben szerepel!

A felhőtlen égbolton fényesen ragyognak a csillagok.

Az olimpiai játékok alatt új csillag tűnt fel az úszásban.

6. Az azonos alakú szavak legtöbbször más szófajúak. A megadott jelentések segítségével keresd meg az azonos alakú szót!

időmérő eszköz	karóra	vékonyabb farúdra
helyiség az iskolában	terem	létrejön
házhely	telek	évszakok
lejegyez	ír	európai nép
mennyiséget jelölünk vele	szám	ajkam
megsajnál	szán	téli sporteszköz

7. Húzd alá a hasonló alakú szópárok tagjai közül azt, amelyik beleillik a mondatba a jelentése alapján! A másikkal fogalmazz egy mondatot!

Zsolték házában a nappali a legnagyobb *helység*/*helyiség*.

Budapest nagyobb helység, mint Szeged.

Egyelőre/egyenlőre még nem vagyok kész a leckével.

Egyenlőre vágtam fel az almát.

A táborozó gyerekek *gondatlanul*/*gondtalanul* töltötték el az utolsó napot.

A szerelő gondatlanul végezte el a munkát, a mosógép továbbra sem működik.

Ez egy *ízetlen*/íztelen tréfa, egyáltalán nem volt vicces.

Ebből az ételből kihagyták a sót, teljesen íztelen.

Az egri vár védői *tanúságot*/tanulságot tettek bátorságukról.

A történet végén mindenki levonta a tanulságot.

8. Karikázd be azt a szót, amelyik nem illik a sorba a hangalak és jelentés kapcsolata szempontjából! Írd a vonalra az indoklást!

a. vezet, zöld, fül, **csap**

A csap azonos alakú szó, a többi többjelentésű.

b. ér, **lap**, fűz, korom

A lap többjelentésű szó, a többi azonos alakú.

c. bárány, metafora, **oldal**, konfliktus

Az oldal többjelentésű szó, a többi egyjelentésű.

d. alamuszi, pepecsel, **serceg**, poroszkál

A serceg hangutánzó szó, a többi hangulatfestő.

9. Olvasd el a verset, majd oldd meg a feladatokat!

a. Válaszd ki, és írd a vonalra a verssorba illő szót!

Egy **szú** beszorult a hokedli..... *lábába, fájába, lapjába*
Ráült a szakácsnő százszor is napjába:
És jött a baj csőstül. Még a tetejébe,
Az asztalos szöget ütött a fejébe.
Néha percekig már percegni sem tudott,
Végül hát megírta e testamentumot¹:

– A nagy hármasszekrényt, mely koromszín, ében,
Özvegyemre hagyom, járjon..... *fehérben, feketében, kedvében*
Ha a gyász hét letelt, s férjhez megy ismét,
Ne maradjon jussa² tőlem, csak a *lámpa, kétely, kisszék*
Fiam, ki kalandos, regényes, mint atyja,
A nagy mahagóni könyvszekrényt bújhatja.
Kerülje a drámát, bölcséleti művet,
Mert a nehéz könyvek szétnyúvik a **nyüvet**.
Lányom, aki szégyent szégyennel tetézett,
S lezabipetézett,
Kint éljen eztán
A személtládában, kegyelemdeszkán!
Végül az anyósom.- Megérdemli nagyon;
Rá a vadonatúj, szép csőbútort..... *hagyom, rendelem, teszem*

(Romhányi József: Egy szú végrendelete)

b. Milyen képtelenségről szól a vers? Írj erre egy példát!

A szú végrendelezik, rokonaira hagyja a tulajdonának tekintett tárgyakat.

c. Karikázd be azokat a szavakat, melyek jelentése: apró bogár, élősködő rovar!

d. Értelmezd a vers néhány szavát, kifejezését!

jött a baj csőstül: *egymás után gyorsan érkeztek a gondok*

szétnyúvik: *tönkreteszik, elhasználják*

szégyent szégyennel tetéz: *újabb szégyellnivalót cselekszik*

kegyelemdeszkán: *kegyelemkenyéren / megtűrve, számkivetve*

e. Foglald össze röviden, hogy miért írt testamentumot a szú!

A szút balesetek sorozata érte: beszorult a hokedli lapjába, agyonnyomta a szakácsnő, szöget ütöttek a fejébe. A szú felkészült a halálra, ezért rendelkezett. Szeretett volna igazságosan végrendelezni a családjáról.

¹ testamentum: végrendelet

² juss: örökség

10. Rakd helyes sorrendbe a betűket! Írd le a kapott szót! A kimaradt betűket összeolvasva egy híres magyar költő nevét kapod. Ki ő?

AKRTTAÁJ = tartják

AVLYTAJ = tavaly

ÍRSZNE = színez

ATALÁLVTA = vallatta

ODATAT = adott

NANYKUI = anyjuk

ÁNYJHAN = hányja

BJÚOACSÓK = bújócska

ICKÓRÁYZ = Rákóczi

SEFNSES = fessen

A költő neve: Arany János

11. Alkoss hatbetűs szavakat a megadott betűkből a meghatározások alapján! Minden szóalkotáskor minden betűt használj fel!

á k n o r t

- a. kardot előkapok: *rántok*
- b. szélvihart: *orkánt*
- c. kincsőrző a 13. században: *tárnok*
- d. templomi énekes: *kántor*

12. Rakj ki a betűrácsban lévő betűkből minél több szót (legalább tízet)!

K	É	S	Z
L	A	Á	H
Á	V	R	Ó
N	Y	I	T

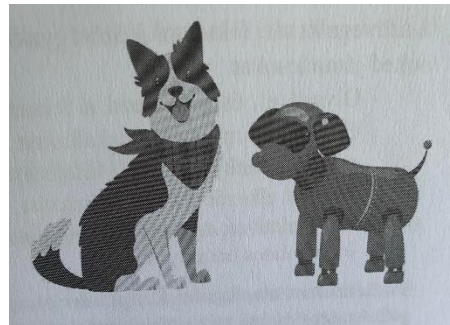
kész, klán, hó, nyit, Sári, szár, ház, irt, és, ész, láva, alá, zár, zárt, árt

13. Ezek a szavak önmagukban is használatosak, de van egy betű, amelyet, ha eléjük teszünk, mindegyikből új szót kapunk. Melyik ez a betű? Írd a vonalra!

ős, ideg, avas, alom, át h
ró, tél, jász í
ért, alap, eres, öles, öves k
hu, tál, tán u

14. Egy újságban az egyik írásnak ez volt az illusztrációja. Fogalmazd meg 10-12 mondatban, szerinted miről szólhatott a szöveg! Úgy írd le, mintha valóban olvastad volna! Adj ötletes, érdeklődést felkeltő címet!

Segítség: El kell döntened, hogy az illusztráció milyen publicisztikai műfajba tartozó szöveghez készült. Ennek megfelelően alkossd meg a te szöveged!

Kiegészítés a feladatlaphoz

- A feladatlapon a hangalak és jelentés témakörre és a szókincsfejlesztésre épül.
- A hangalak és jelentés témakört érdemes átismételni a feladatmegoldás előtt. Főleg az azonos alakú és többjelentésű szavak megkülönböztetése szokott problémát jelenteni.
- Ezek a feladattípusok a logikai gondolkodást is fejlesztik, így adathatunk több önálló munkát, majd közösen ellenőrizzük!
- A fogalmazásra mindenképpen maradjon idő, 20 percet adjunk rá, majd hallgassunk meg párat, ami kimarad, otthon javítsuk ki!

HANGALAK ÉS JELENTÉS			
Egyjelentésű	Egy hangalakhoz egy jelentés társul.	$H - J_1$	gomblyuk, kálium
Többjelentésű	Egy hangalakhoz több jelentés kapcsolódik. A jelentések között van valamilyen kapcsolat.	$H \begin{cases} J_1 \\ J_2 \end{cases}$	egér, szem
Azonos alakú	A hangalak azonos, de a jelentések között nincs semmilyen kapcsolat.	$H \begin{cases} J_1 \\ J_2 \end{cases}$	vár, hat, áll
Rokon értelmű	Azonos vagy hasonló jelentésű, de különböző hangalakú szavak.	$\begin{matrix} H_1 \\ H_2 \end{matrix} \begin{cases} J \end{cases}$	rohan – robog – vágjat, szép – pazar – csodás
Ellentétes jelentésű	Különböző hangalakokhoz ellentétes jelentés társul.	$H \leftrightarrow J$	nyer – veszít, derűs – borús
Hasonló alakú	Hasonló hangalakhoz eltérő jelentés kapcsolódik.	$\begin{matrix} H_1 - J_1 \\ H_2 - J_2 \end{matrix}$	helység – helyiség, íztelen – ízetlen
Hangutánzó, hangulatfestő	A hangalakból következtetünk a jelentésre.	$H \rightarrow J$	ciripel, cuppog, lomha, sompolyog

Példa a fogalmazásra

2. Miről szólhatott a szöveg?

Melyiket választanád?

Nemrégiben az egyik interneten megjelenő cikknek egy élő és egy robotkutyáról készült rajz volt az illusztrációja. Érdeklődéssel olvastam el.

Japánban bemutatták a legújabb robotkutyát egy tokiói kiállításon. A hűséges háziállat gombnyomásra többféle mozgásra is képes: csóválja a farkát, rázza a fejét, boldogan fut a gazdája felé, egy helyben körbefordul. Barátságos üzemmódban a robotkutyus hús különböző (angol nyelvű) szóbeli utasításnak engedelmeskedik. A szájába helyezett okoscsont segítségével ezeket az utasításokat mindenki a saját nyelvén is megtaníthatja kedvencének. Ingyenesen letölthető alkalmazásról okostelefonnal is irányítható. Egy igazi kutyához hasonlóan házőrző funkcióval is ellátták. Bizonyos időközönként körbejárja a lakást. Fotókat küld a gazdi okostelefonjára, hogy lássa, minden rendben van.

Tudom, hogy egy robotkutyta sok családban roppant kényelmes megoldás: nem kell sétálni vinni, etetni-itatni, nem rágja meg a papucsokat, de azért én soha nem cserélném fel vele az én hús-vér Rex kutyámat.